

ÜRETİCİ BİR ETKİNLİK ALANI OLARAK SANAT EĞİTİMİNİN TOPLUMSAL GEREKLİLİĞİ

Arş. Gör. Engin Aslan
Niğde Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü
Resim- İş Öğretmenliği Anabilim Dalı
engin.aslan@hotmail.com

Özet

Küreselleşen dünyada toplumlar hızla, bilim, sanat, teknoloji vd. alanlarda gelişmişlik düzeylerini arttırarak, 21. yüzyılın gereklerinin bilinciyle eğitim ve öğretimi planlamaktadırlar. Dolayısıyla bu durum, her hangi bir ulus için hayati derecede zorunlu hale gelmiştir. Batının sıkça kullandığı bir terminoloji olan “Üçüncü Dünya Ülkeleri” kavramı, yalnızca ekonomik alandakiaz gelişmişlikten ya da siyasal bir ayrışmadan kaynaklı bir durum değildir. Nitekim söz konusu ülkelerin yaşadığı paradoks, daha çok, hayatın algılanmasına yönelik bir durumun, kendi içerisinde yeni sorunlara bölünerek, bireyden topluma, oradan da bir ulusun kaderini belirleyen üst yapının biçimlenmesinde somutlanmasındandır. Eğitim ve öğretimin öznesi insandır, bu nedenle: eleştirel düşünebilen, çağdaş, entelektüel bir bilgi/kültür birikimine sahip, hak ve özgürlüklerinin farkında olan bireyler yetiştirmek, eğitim/öğretimin temel hedefleri olmalıdır. Bugün, batı ile az gelişmiş toplumlar arasındaki uçurumungiderek açılması, bu devletlerin bilimsel ve çağdaş eğitim politikaları geliştirip, uygulayamamalarından kaynaklanmaktadır bir bakıma. Diğer yandan, az gelişmiş ülkelerdeki okullaşma oranlarınınistatistiksel göstergeleri, bu durumun bir sonucu değil, nedeni olarak algılanmalıdır.

Bu araştırmada, üretici bir etkinlik alanı olarak sanat eğitiminin, toplumların değişim/dönüşüm ve gelişmelerineolan katkısının önemi ve gerekliliği araştırılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Küreselleşme, Bilim, Sanat, Toplum, Sanat eğitimi.

THE SOCIAL NECESSITY OF ARTS EDUCATION AS A PRODUCTIVE ACTIVITY FIELD

Abstract

Societies are rapidly planning the educational awareness of the needs of the 21st century by increasing the level of development in the area of science, art, technology etc. In globalizing World. Therefore, this case has become vitally necessary for any nation. The term of “Third World” which is used frequently in West is not just a situation that originating from the underdevelopment of the economic or political decomposition. Indeed, the paradox faced by those countries, it is due to embodied there to the upper structure of the formation determining the fate of a nation by dividing within its own new issues. The subject of education and training is human, that is; it should be the main targets of education/training to educate individuals who are aware of freedom, thinking critically, modern, having intellectual knowledge/cultural background. the gap increasingly opening up between the less developed western societies are due to fact that develop scientific and modern education policy of this state non-execution. on the other hand, statistical indicators of school enrollment rates should be perceived as the reason not a result of this situation.

In this article, it is studied importance of the contribution to the development and requirements of arts education as a productive activity field.

Keywords: Globalization, Science, Art, Community, Artseducation.

GİRİŞ

Sanat eğitiminin toplumsal gerekliliği ve söz konusu disiplinin uygulayıcılarına yönelik herhangi bir saptama yapmadan önce, “eğitim” kavramı üzerinde durmak gerekiyor. “Eğitim” sözcüğü, etimolojik olarak incelendiğinde, kavramın Latince “educare” fiilinden geldiği ve “yapılandırmak”, “inşa etmek” vb. anlamlarda kullanıldığı anlaşılmaktadır. Modern Batı dillerinde ise “education” olarak tanılanmaktadır ve yine “eğitim” anlamına gelmektedir. TDK’ya göre ise “eğitim” kavramı şöyle tanımlanmıştır: “Yeni kuşakların, toplum yaşayışında yerlerini almak için hazırlanırken, gerekli bilgi, beceri ve anlayışlar elde etmelerine ve kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme etkinliği” ya da “belli bir konuda, bir bilgi ya da bilim dalında yetiştirme ve geliştirme”

(http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori=veritbn&kelimesec=107568).

Server Tanilli, “Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz?” adlı kitabında şunları söylüyor: “Eğitim, başta çocuklar ve gençlere hitap ediyor; uygulandığı yer de önce okul. Ancak, öylesine çok boyutlu ki bu uğraş, okul öncesinden başlıyor ve ” okul sonrası” ya da “sürekli eğitim” halinde, bütün yurttaşlara açılıyor. Böylece, yalnız meslektan eğitimcilerin ya da yetiştirilecek çocukları olan ana-babaların sorunu değil bu, herkesin aslında. Eğitim, başta devletin görevi ve çağımızda bir insan hakkı” (Tanilli, 1988: 11). Tanilli’nin sözünü ettiği “eğitim” tanımı, günümüzde geçerliliğini korumakla birlikte, çeşitli uzmanlık alanlarına bölünerek ilerlemektedir. Bu araştırmanın ana eksenini oluşturan “sanat eğitimi” konusu, gerek toplumsal boyutu, gerekse eğitim/öğretim alanının anayasal uygulayıcısı olan devlet nezdindeki sorumluluğu oldukça önemlidir. Denilebilir ki bugün hala ülkemizde, uzun vadedeki sonuçları bakımından, belirli bir eğitim politikası beklenen düzeylere ulaşamamıştır. Bu nedenle, tümel bir problemin tikel bir alan üzerinde yarattığı basınç, o alana ilişkin sağlıklı sonuçlara ulaşabilmeyi de güçleştirmektedir.

Bu çalışma, sanat eğitiminin “ulusal” eğitim içerisinde ne denli kritik rol oynadığı, genel olarak eğitim alanımızdaki bazı aksaklıklara dikkat çekilerek araştırılmış ve “sanat eğitimi” ile toplumların yaşayış/düşünüş biçimleri, hayatı algılamaları, sosyal ve kültürel açıdan ne gibi katkılar sağladığı yönündeki bazı temel olgular irdelenerek, sanatın toplumsal gerekliliğini ortaya koymuştur.

YÖNTEM

Araştırmada elde edilen veriler, genel tarama modeli çerçevesinde, literatür taraması ve araştırmayı gerçekleştiren yazarın deneyimlerinden yararlanılarak elde edilmiştir. “Nitel araştırmalar, gözlem, görüşme ve doküman inceleme gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik sürecin izlendiği araştırmalardır” (Yıldırım ve şimşek, 2005: 39).

Sanat Eğitiminin Önemi Ve Niteliği

Batı, aydınlanma çağı ile zihinsel bir devrim yaşayarak: ekonomik, sosyal, kültürel vd. alanların her birinde atılımlar gerçekleştirmiştir. Dolayısıyla bilimsel bilgiyi temel alan gelişmiş ülkelerin, uzun vadede eğitim/öğretimin ana unsurlarını da yine bu çerçevede belirleyen her ulus, kendine özgü ve aynı zamanda evrensel değer ve ölçütleri de kapsayan bir “eğitim” anlayışı geliştirmişlerdir. Türkiye’de bu durum, ilk nüvelerini Atatürk’ün attığı ve tamamen kendi coğrafyasına özgü bir eğitim modeli olan, Köy Enstitülerinin kurulmasıyla, söz konusu alandaki belki de en kapsamlı ve ufuk açıcı eğitim modeli gerçekleştirilmiştir. Bugün hala, o kurumlarda yetişen öğretmenlerin, yazarların ve sanatçıların yeri ve niteliği yadsınamayan bir gerçek olarak önümüzde durmaktadır. Tanilli, Köy Enstitülerinin eğitim/öğretim anlayışı ile ilgili şunları söylüyor: “Araştırmanın, gözlem ve deneyin, iş ve üretimin, giderek yaratıcılığı olmadığı yerde eğitimin ne bireysel ne de toplumsal bir yararı olmadığına inanılıyor ve bu tutum her alanda uygulanıyordu. Böylece eğitim, üretim alanında işle başarılı ve eserler yaratılırken veriliyordu. Böyle bir ortamda, kolay, rahat ve başkasının sırtından kazanılmış bir yaşam özlemi yerine; iş başarmanın, ürün vermenin, eser yaratmanın, doğayı değiştirmenin, katkıda bulunduğu oranda almanın ve topluma yararlı olmanın mutluluğu ve bilinci kökleşiyordu” (Tanilli, 1988:

53-54). Olcay Tekin Kırıçoğlu'na göre ise: "Bu okullar bu güne kadar sürseydi, herhalde eğitim ve kültür yaşamımızın görünüşü bundan çok farklı olacaktı" (Kırıçoğlu, 2005: 38).

Resmi olarak 17 Nisan 1940 yılında kurulan Köy Enstitüleri'yle ulaşılan bu özgün eğitim/öğretim modeli, 1954 yılında kapatılarak yerini ezbere dayalı bir eğitim modeline bırakmıştır o yıllarda. Ancak; burada asıl üzerinde durulması gereken nokta ise eğitim/öğretimin bir ülkenin geleceği için ne denli "hayati" olduğudur, yoksa geçmişte başarılı sonuçlara ulaşılmış bir modeli yücelterek bir yere varılamayacağı da bir gerçektir. Nitekim Cumhuriyet'in dinamik ve akılcı yönü, bu türden bir düşünme eylemine doğası gereği zaten izin vermez. Günümüzde ise eğitim/öğretim alanındaki uzmanlaşma oranları ve buna koşut olarak okullaşma oranları oldukça gelişmiş durumdadır; ancak halen eğitim politikalarımızın aksayan yönlerinin var olması nedeniyle, istenilen seviyelerin altında kalınmaktadır. Burada, Vedat Özsoy'un şu yorumuna katılmamak mümkün değil: "Hiç şüphesiz ki eğitim bir toplumun yeniliklere ve çağdaş uygarlığa ayak uydurmasının en önemli araçlarından biridir. Bireyin yaratıcılık ve yeteneklerinin ortaya çıkarılması ve geliştirilmesinde, kendini ifade etmesinin sağlanmasında eğitimin rolü tartışılmaz. Eğitim insana yapılan uzun vadeli bir yatırımdır. Bu nedenle eğitim, çok doğru planlanmalı amaçları çok iyi saptanmalıdır. Sanatın eğitimle geliştirilip, yaygınlaştırılabileceği de unutulmamalıdır. Toplumların sanat ve sanatçıya verdikleri önem ve destek, sanatın eğitime ne derece yansıtıldığı ile doğru orantılıdır" (Özsoy, 2007: 25). Özsoy'un açıklamalarının belki de en dikkat çekici yönü, eğitim alanı içerisinde sanatın ne denli yer bulduğu, ya da bir başka deyişle, sanatın eğitime ne ölçüde yansıtıldığıdır. Ali Uçan ise sanat eğitimi konusundaki şu görüşlerini paylaşmıştır: ""Sanatla ve sanat yoluyla, sanat içinde ve sanat için eğitim" yaklaşımları aslında birbirleriyle tamamlanan bir bütündür. Bu bağlamda "sanat birey içindir, sanat toplum içindir, sanat ülke içindir, sanat insanlık içindir, sanat sanat içindir" görüşlerinden birinin yeğlenmesi yerine tümünün birlikte dikkate alınması ve çağın gereklerine göre "yeniden dengelenmesi" gerekmektedir" (Uçan, 1995: 131).

Günümüzde örgün eğitim içerisinde yer alan sanat eğitimi, Kırıçoğlu'nun da belirttiği gibi bazı kavram karmaşalarını da beraberinde getirmektedir. Kırıçoğlu'na göre: "Sanat eğitimi, okullarda bugün yer alan Resim-İş dersi karşılığı kullanılmak istenen bir tanımdır. Sanat eğitimi yeni bir tanım olarak bilim çevrelerince benimsenmiş görünse de bunun; tanım, kavram ve kapsam olarak tam yerine oturduğu söylenemez. Resim- İş dersi, sanat eğitimi, sanat öğretimi, estetik eğitim, temel sanat eğitimi, sanat yoluyla eğitim, sanata doğru eğitim... gibi birçok tanım ve kavram, ülkemizde oldukça yerleşmemiş bir durumu sergiler" (Kırıçoğlu, 2005: 1-2). Kırıçoğlu'nun önemle üzerinde durduğu nokta, esasen bir probleme yönelik "çözüm" arayışıdır. Nitekim daha en başta, okullarda kullanılan dersin adı ile ilgili bir sorun durmaktadır karşımızda; çünkü dersin, kavram olarak içeriği ile ona yüklenen anlamlar arasında çelişkili bir durum bulunmaktadır. Görsel sanatlar; resim, mimarlık, heykel, grafik, fotoğraf gibi geniş bir alandır. Dolayısıyla "Resim-İş" dersi adı altında bu alanları bir araya getirerek nitelikli bir eğitim/öğretimin yapılabilmesi çok zor görünmektedir. Gelişmiş ülkelerde "sanat eğitimi/görsel sanatlar eğitimi" vb. kavramların içeriği, günümüz çağdaş eğitiminin bütün dinamikleriyle örtüşen ve tamamen bireyin özgün yeteneklerini ortaya çıkararak: yaratıcı, karşılaştığı problemleri çözme yetisine sahip çocuklar ve gençler yetiştirmekle özdeş durumdadır. Türkiye'de ise söz konusu alanda ilerlemeler vardır; ancak örgün eğitim içerisinde, sanat eğitimine ayrılan ders saatlerinin kısıtlı olması, uygulama açısından problemleri de beraberinde getirmektedir. Ayrıca, okullardaki fiziki koşullar henüz arzu edilen düzeylerde değildir; ancak dersin uygulayıcıları tarafından yaratıcı çözümlerle, bu durum iyileştirilmeye çalışılmaktadır. Var olan somut veriler ışığında, önemli bir etken haline gelen, alan öğretmenleri, yetiştikleri Yükseköğrenim kurumlarından başlayarak, ortaöğrenime doğru inen yapıda da çeşitli sıkıntılar vardır.

Rudolf Arnheim'in bakış açısıyla, bugün buna benzer bir sorun Avrupa'da değil; fakat Amerikan eğitim sisteminde yaşanmaktadır. Arnheim, Amerikan eğitim sistemine yönelik uyarılarını, şu şekilde ifade ediyor: "(...) ilkokulun birinci sınıfında duyular eğitsel statüsünü yitirmeye başlıyor. Sanatlar giderek hoş beceriler kazandırmanın bir yolu olarak, birer eğlence ve kafa boşaltma aracı olarak ele alınıyor. Hâkim disiplinler, sözcüklerin ve sayıların öğrenilmesi üzerinde daha katı biçimde dururlarken sanatlarla olan yakınlıkları giderek belirsizleşiyor; sanatlar da cazip bir eklenti haline indirgeniyor; herkesin asıl önemlisi bunlar diye düşündüğü konularla ilgili derslere kıyasla sanatlara ayrılan ders saati sayısı giderek azalıyor. Üniversiteye girme konusunda rekabetin keskinleşmesi yüzünden, sanatlara kendi pratiklerini verimli kılmaları için gerekli zamanı ayırma konusunda direten liseler seyrekleşiyor" (Arnheim, 2009: 17). Bugün Amerikan eğitim sisteminde yaşanan bu durum, Türkiye örneği açısından da oldukça benzer bir yapıdadır denebilir. Nitekim Arnheim'in yapmış olduğu

tespitler doğrultusunda, genel eğitim içerisinde “sanat eğitimi”ne karşı duyulan yanlış bir algının giderek yerleştiği görülmektedir evrensel ölçekte. Kuşkusuz bu algı daha çok; sanatın, bir boş zaman etkinliği ve bir eğlence aracı gibi görülmesinden kaynaklanmaktadır. Bugün, ülkemizde de bu türden bir algı, maalesef yaygın olarak kabul edilen bir tutumdur. Sanat ile zanaat arasındaki farkı bile kavrayamayan bir düşünüş biçiminin, sanatın bir süs eşyası olarak görülmesine yol açmaktadır. Üstelik bu bakış açısı, sıradan insanların değil, o alanda öğretici/uygulayıcı düzeyindeki insanların ve eğitim sistemimizdeki yaygın bir algının somut verileri olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine Arnheim’in bir saptamasına yer vermek gerekirse: “ Sanatlar, algıya dayandıkları için ihmal ediliyor, algı da düşünce içermediği varsayımıyla küçük görülüyor. Aslında eğitimciler ve yöneticiler güzel sanatların, algısal bileşeni güçlendiren en güçlü araçlar olduklarını ve tabii, algısal bileşen olmaksızın herhangi bir alanda üretken bir düşünce geliştirmenin imkânsız olduğunu anlamadıkları sürece, müfredatta sanatlara önemli bir yer vermeyi haklı çıkaramazlar. Sanatların ihmal edilmesi, duyuvarın akademik çalışmanın her alanından yaygın biçimde kapı dışarı edilmesinin en somut belirtisidir”(Arnheim, 2009: 17).

Özellikle sanat eğitimcilerinin kendi alanlarında başarılı olması beklenmelidir; çünkü: “(...) kuramların ortaya konmasındaki başarısızlık, sanat eğitiminin kültürel gelişimimizdeki etkisini en aza indirmiştir. Bunun sonucu ise, gün geçtikçe çirkinleşen bir çevre; düzeysiz bir kültür ortamı; beğeniden yoksun, kendine ve geleceğe güvensiz, yeniliğe kapalı insanlardan oluşan bir toplumdur” (Kırıçoğlu, 2005: 4). Bir sanat eğitimcisinin, tüm bunların ışığında üstlendiği görev, diğer alanlara göre daha fazladır; çünkü “sanat, birey üzerinde belli bir davranış değişikliği yaratır”. Dolayısıyla bireyin, bilişsel kavrayışındaki gelişmeler, beraberinde o kişide davranış değişikliğine yol açmaktadır. Örneğin; belirli aralıklarla resim/heykel sergisine öğretmenleri tarafından, ders kapsamında götürülen bir çocuğun, sonraki yıllarda kendi başına sergi gezmek istemesi, aldığı eğitimin bir sonucu olarak düşünülmelidir. Böyle bir durumda, çocukta meydana gelen davranış değişikliği, içinden çıktığı kültür ortamını aşarak, yeni bir hayat algısı geliştirmesine olanak sağlamaktadır. Günümüzde, Avrupa ülkelerinin hemen hepsinde ulusal galeri ve müzelerde, başlarında öğretmenleri olmak üzere belirli sayıda bir grup çocuğun, ünlü sanatçıların resim ve heykelleri karşısında dakikalarca, o esere ilişkin bilgilerin anlatıldığı ve karşılıklı soru/cevap şeklinde diyalogların geçtiği görülmektedir. Bu türden bir eğitim alan çocuğun, ileriki yaşamında nasıl bir birey olacağı az çok tahmin edilebilmektedir. Bugün Avrupa’nın her hangi bir ülkesinde, sıradan bir insanın: Picasso, Mattise, Rodin ve Munch gibi sanatçıların ürünlerine ilişkin az çok fikri vardır. İşte böyle bir kültür ortamına sahip olabilmek, ancak çocukların ve gençlerin iyi eğitim görmüş, nitelikli öğretmenler tarafından yetiştirilmeleri ile mümkün olabilmektedir. Ayrıca, ulusal eğitim alanı, insanı temel alan: akılcı, yaratıcı, bilimsel ve yüksek sanatı hedef alan bütünsel bir yapıya kavuşturularak gelişmiş bir toplum yaratılabilir.

Sanat Eğitiminin Toplumsal Gerekliliği

Sanat, içerisinde yaşadığı kültürü de aşarak geçmişten günümüze değin, şu ya da bu biçimde kendisini var etmiştir. Nitekim sanat, özü gereği her zaman üst bir bilgi ile kendisini kavrayacak zihinsel bir eylemi, ön koşul olarak talep eder, onu anlamak isteyen tüketicisinden. Burada bir saptama yapmak gerekirse, modern sanatla birlikte genişleyen zihinsel dünyamızın sınırları ve modern aklın sanat düzeyi/niteliği 20. yy öncesinde olduğu gibi işlememektedir artık. Şu bir gerçektir ki; esasen sanat, aynı zamanda bir “bilgi nesnesidir” ve bireyin hayatı kavrama çabasına en büyük katkıyı da yine sanatın kendisi yapar. Başka bir deyişle sanat, insanın dünyayı kavrama çabasındaki en büyük rolü oynar ve bireye yeni bakış açıları kazandırır. Ernst Fischer, “Sanatın Gerekliliği” adlı kitabında şöyle söylüyor: (...) Sanat, insanı parçalanmış bir durumdan birleşmiş bir bütüne dönüştürebilir. İnsanın gerçekleri anlamasını sağlar, onları dayanılır bir biçime sokmasında insana yardımcı olmakla kalmaz, gerçekleri daha insanca, insanlığa daha layık kılma kararlılığını da arttırır. Sanatın kendisi bir toplumsal gerçektir” (Fischer, 2005: 47).

Bütün gelişmiş toplumlarda sanat, hayatın hemen her alanında kendisini var etmektedir. Bir medeniyete ait kültür göstergeleri, doğrudan o topluma ait, tiyatro/konser salonlarına, resim/heykel müzelerine ve o kentin mimarisine yansımaktadır. Fischer’e göre: “Sanat insanın kendisini öbür insanlarla, doğayla ve dünyayla özdeş görmesinin, var olan ve var olacak her şeyle birlikte duymasının ve yaşamasının aracı ise, görevi de insanın gelişmesine koşturarak geliştirecektir” (Fischer, 2005: 219). O halde, şöyle bir saptama yapabiliriz: “sanat, çağdaş bir toplumun kültür düzeyini belirleyen ve içerisinden çıktığı o topluma, çok önemli katkılar sağlayan üretici bir insan etkinliğidir”. Dolayısıyla eğitim, içerisinde yer alan “sanat eğitimi” yukarıda tanımlanan “sanat” kavramı ile esasen aynı köklere dayanmaktadır. Yani; “sanat eğitimi” sanatın doğasına uygun hareket etmelidir: özgür düşünen, yaratıcı, çağdaş ve özgüvenli bireyler yetiştirmek ise asıl hedef, bu ilke sanatın özgün yapısıyla

uyum içerisinde ele alınmalıdır. Erbay'a göre: "Sanat eğitimi bireyseldir. Bireyin yaratıcı güç ve potansiyellerini eğitmek, estetik düşünce ve bilinci örgütlemek, estetik yaşamın yapılanmasını temellendirmek için gereklidir" (Erbay, 1997: 11). Böylelikle "sanat eğitimi" gerçek bir söyleme kavuşarak, üretici bir etkinlik alanına dönüşerek, onun uygulayıcılarını da (sanat eğitimcisi) benzer bir düşünme eylemselliği kazandırarak, sanatla iç içe geçmiş üst bir kültür yaratılmasının olanakları sağlanmış olur.

Arnheim'e göre: "Bilme yetisinin herhangi bir alanında görülen üretken düşünmenin algısal düşünme olduğu anlaşılır anlaşılmaz, sanatın genel eğitimdeki merkezi işlevi apaçık hale gelecektir" (Arnheim, 2009: 328). Arnheim'in açıklamalarından anlaşılacağı üzere, herhangi bir alanın kendine özgü problemleri açısından ve o alana ilişkin bir öngöründe bulunabilmek için bütünü kavranmasına ihtiyaç vardır. Dolayısıyla sanat, sözü edilen bu bütünü kavramada ve yeni çözüm yolları sunabilmede, "genel eğitim" içerisinde en önemli alan olarak görülmelidir. Bu durumu gözden kaçıran bir ulusun, her zaman için alması gereken çok daha fazla yolu olacaktır. Toplumlar bireylerden oluşur, dolayısıyla bireyin gelişimi için, önemli bir etken olan sanat eğitiminin eksikliği, öncelikle, bireyin kendisinde bir eksiklik yaratır ve kişisel gelişimlerini evrensel değerler düzeyine çıkaramamış bireylerin oluşturduğu toplumların ise çağdaş ve gelişmiş bir ülke olma ihtimali de neredeyse imkânsızdır. Özsoy'un tam da konuya ilişkin sözleri şöyledir: "Görsel sanatlar eğitiminde ya da onunla ilişkili diğer disiplinlerde etkili olmuş sanat eğitimcileri, düşünürler, araştırmacıların ortaya koyduğu bir gerçeği bir kere daha vurgulamak gerekirse, sanatla yoğurulmamış, içli dışlı olmamış, onun her hangi bir dalında deneyim edinmemiş bireylerin eğitimleri yarım kalmış demektir. Bu eksiklik onların bilişsel, duyuşsal ya da devinışsel gelişmelerinde olumsuzluğa yol açacağı gibi, herhangi bir sanatsal etkinlik içinde olmaktan çekinmesine ya da korkmasına ömür boyu sürecek bir şekilde neden olacaktır" (Özsoy, 2007: 244). Özsoy'un da belirttiği gibi, bu durum, toplumun kültürel gelişimini doğrudan etkileyerek ve üst bir kültürün oluşmasını engelleyen bir duruma dönüşmesi kaçınılmaz olmaktadır.

Bugün, az gelişmiş ülkelerdeki medyanın ve o toplumların eğlence diye addettikleri programlar vs. yapımların düzeyi, o toplum içerisinde bireylerin de tek tek gelişmişlik düzeyleri hakkında ipucu vermektedir. Nitekim bir toplumun düzeyini, kültür etkinliklerinin niteliği belirler. Bu nedenle, genel eğitim alanında, "sanat eğitimi" çok önem arz etmekte ve devletin en temel görevleri arasında yer almalıdır. İyi yetişmiş bir birey, tıpkı kendisi gibi eğitilmiş bireylerin yetişmesinin en büyük teminatı olacaktır. Bireyden topluma giden bu ilişki içerisinde, bir toplumun yaşayış ve düşünüş biçimi, yine o toplumun eğitim/sanat ilişkisi ile doğrudan bağıntılıdır ve her iki alanın dengeli bir biçimde uygulanmasına ihtiyaç vardır.

Özsoy, sanat eğitiminin toplumsal önemine ilişkin şunları söylemiştir: "Görsel sanatlarda verilen bir eğitim topluma yararlar sağlar çünkü güzel sanatlar derslerini alan öğrenciler geçmişte ve günümüzde insanoğlunun edindiği deneyimleri anlamak için güçlü araçlar kazanırlar. Öğrenciler başkalarının çok farklı olan düşünme, çalışma ve kendilerini ifade etme biçimlerine saygıyı öğrenirler ki bu önemli bir toplumsal kazanıdır" (Özsoy, 2007: 246). Dolayısıyla, sanat eğitimi, bir bireyin hem kişisel gelişimi hem de toplumsal yönü ile genel eğitim içerisinde de en önemli alan olarak karşımıza çıkmakta ve gelişmiş bir toplumun temel dinamikleri arasında yer almaktadır. Sanat alanına ilişkin yeterli düzeyde alt yapıya sahip olmayan bir toplumda, eğitim sisteminde çok büyük eksiklikler var demektir. Nitekim sosyal/kültürel alandaki her olgu, nihayetinde o toplumun "genel" eğitimindeki kimi yetersizliklerden kaynaklanmakta ve bu durumun en temel dayanağı olan "sanat eğitimi" alanının devlet nezdinde yeteri kadar önemini anlayamamış olmasından ileri gelmektedir. Sanatın birey üzerinde yaratmış olduğu davranış değişikliği ve toplumsal sınırların yeni ufuklara doğru genişlemesi, modern ve gelişmiş bir toplum olabilme arzusunun da en etkin zeminidir bir bakıma. Bu durumu kavramış olan toplumların, gelişmiş bir demokrasisi ve insan hakları konusunda ilerlemiş olması bir tesadüf değildir; çünkü söz konusu toplumların, eğitim/öğretim biçimlerinin temelinde her şeyden önce yaratıcı, öz güvenli, hak ve özgürlükler konusunda bilinçli birer birey yetiştirilmesi, o toplumun ilk ödevidir. Toplumların geleceği ile ilgili, sanatın üretici bir etkinlik alanı olarak algılanması, o toplumda çok ciddi dönütler kazandıran bir bilinç içeriğinin oluştuğunu gösterir bir bakıma. Böylece, bireyin kişisel gelişimi ile sağlanan ivme, üst bir kültür oluşturma çabalarının belki de en gerçek yöntemlerinden biri haline gelmektedir. Nitekim toplumsal koşullar içerisinde gerçekleşen her ileriye doğru atılım, kendi karşılığını bularak, yeni bir kültürün o toplumda yer bulmasına olanak sağlamış olacaktır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sanatın ve dolayısıyla sanat eğitiminin toplumsal gelişim açısından ne denli önemli olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Teknolojinin hızla ilerlemekte olduğu günümüzde, insanlar arası iletişim ve etkileşimin, geçmişe nazaran çok daha etkin olduğu görülmektedir. Ancak, böyle bir durum, ortaya yeni sorunların da çıkmasına neden olmaktadır. Her teknolojik gelişmenin, insan hayatını giderek daha da kolaylaştırdığı bir gerçektir; fakat bu durumun, toplumların kültürel gelişmişliklerine aynı ölçüde katkı sağlamadığı da görülmektedir. UNESCO tarafından yayınlanan, kitap okuma alışkanlığına ilişkin son raporlara göre: “Türkiye, tüm dünya ülkeleri arasında 86. sırada yer alıyor ve AB ülkelerinde bu oran yüzde yirmi bir iken Türkiye’de sadece on binde bir oranında kalmaktadır” (<http://www.trthaber.com/haber/gundem/avrupada-yuzde-21-turkiyede-10-binde-1-72919.html>). Nitekim bu durum, yalnızca Türkiye açısından böyle değil, genel olarak tüm dünyada karşı karşıya kalınan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Teknolojiyi üreten ülkelerin, okuma oranları ise onu tüketenlere oranla çok daha yüksek olması da, şaşırtıcı bir durum olmasa gerek. Çokça dillendirilen “Yeni Binyılın”, “bilgi toplumu” olacağına ilişkin söylemlerin, kimleri kastettiği ise bu sonuçlara göre ortadadır. Burada da açıkça görülmektedir ki, sanatın her hangi bir dalıyla ilgilenmeyen veya eğitim almamış ya da yeterli düzeyde ve nitelikte eğitim almamış bireylerin oluşturduğu toplumlara, kaçınılmaz bir son beklemektedir. O da cehaletin kol gezdiği, sömürüye ve her türlü kültürel erozyona açık bir toplumdur. Kuşkusuz bu durum, sonuçları bakımından henüz, az gelişmiş ülkeler tarafından tam olarak kavranabilmiş değildir.

Kitap okumak, resim yapmak ve müzik alanında uğraş vermek toplumumuzun yerleşik algısıyla kavradığı gibi, “boş vakit uğraşısı” veya bir “hobi” değildir: “sanat, zihinsel bir eylemdir ve ancak zihinle algılanabilir”. Toplumun çokça yanlışa düştüğü nokta ise: henüz “zanaat” ile “sanat” kavramları arasındaki ayrımı yapamamasından kaynaklanmaktadır. Nitekim buna, herhangi bir “lisans” derecesine sahip insanlarımızın ve hatta akademisyenlerimizin de bir kısmının dâhil olduğu görülmektedir. Bu saptama ise kuşkusuz bu durumun nedeni değil, ancak sonucu olabilir; çünkü yükseköğretime gelene kadar alınan sanat eğitiminin, diğer alanlara oranla ders saatinin azlığı/hiç olmaması ya da alınan sanat eğitiminin niteliği ile ilgili problemler, bireyin tüm yaşamı boyunca bu alanda duyacağı eksikliklerin temel nedenleri olarak düşünülmelidir.

Eğitime, bilgiye, sanata ve bilime verilen önem ve değer, bir toplumun aynı zamanda geleceğine ilişkin öngörülerin daha sağlıklı bir şekilde yapılabileceğini imlemektedir. Bundan dolayı, “ulusal eğitimin” belli bir yöntem ve ilke ile yapılandırılmaması durumunda, o toplumun kültürel gelişmişliğinden ekonomik düzeyine değin, en temel problemlerinin nedeni olarak görülmelidir. Bu durumun aşılabilmesi ise o toplumun önündeki ön yargıları ve engelleri kaldırabilecek, tek ve gerçek çözüm yolu olarak karşımıza çıkmaktadır. Sonuç olarak; bir ülkenin, genel eğitim sistemi içerisinde sanat eğitime gerekli önemi vermesi, o toplumun hemen her alanda gelişmesinin de ön koşuludur bir bakıma.

Not: Bu çalışma 13- 15 Mayıs 2016 tarihlerinde Antalya’da 10 Ülkenin katılımıyla düzenlenen 7th International Congress on New Trends in Education – ICONTE’de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

- Arnheim R. (2009). Görsel Düşünme. Çev. Rahmi Ögdül. İstanbul: Metis Yayıncılık Ltd.
- Erbay, M.(1997). Plastik Sanatlar Eğitiminin Gelişimi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Ernst, F. (2005). Sanatın Gerekliliği. Çev. Cevat Çapan. İstanbul: Payel Yayınevi.
- Tanilli, S. (1988). Nasıl bir eğitim istiyoruz? (1.baskı). İstanbul: Amaç Yayıncılık.
- Kırıoğlu, O, T. (2005). Sanatta Eğitim; görmek, öğrenmek, yaratmak. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Özsoy, V. (2007). Görsel Sanatlar Eğitimi: Resim- İř Eğitiminin tarihsel ve düşünsel temelleri. Ankara: Gündüz Eğitim Ve Yayıncılık.

Uçan A. (1995). “Türkiye’de güzel sanatlar fakültelerinin yeniden planlanması ve eğitim programlarının yeniden düzenlenmesi”. Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi 10. Yıl Etkinlikleri Sempozyumunda sunulan bildiri. (15-17 Mayıs). Eskiřehir: Anadolu Üniversitesi Matbaası.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Eğitim. 06.04.2016 tarihinde <http://www.tdk.gov.tr> adresinden alınmıştır.

(30.01.2013). Avrupa’da yüzde 21 Türkiye’de 10 binde 1. 09. 04. 2016 tarihinde <http://www.trthaber.com> adresinden alınmıştır.